

EUROOPA KOHTU OTSUS (kuues koda)

7. veebruar 1991*

[...]

Sotsiaalkindlustus – Määrus nr 1408/71 – Pensioniõigused, mis on omandatud liikmesriigis enne selle ühinemist ühendusega

[...]

Kohtuasjas C-227/89,

mille esemeks on Euroopa Kohtule EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel Sozialgericht Stuttgarti (sotsiaalkohus) esitatud taotlus, millega soovitakse saada selles kohtus pooleli olevas vaidluses järgmiste poolte vahel:

Ludwig Röfneldt, elukoht: Stuttgart,

ja

Bundesversicherungsanstalt für Angestellte, Berliin,

eelotsust nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) 1408/71 sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes (EÜT 1971, L 149 lk 2, EÜT eriväljaanne 05/01, lk 35) tõlgendamiseks,

EUROOPA KOHUS (kuues koda),

koosseisus: kuuenda koja esimees G. F. Mancini, kohtunikud T. F. O'Higgins, M. Díez de Velasco, C. N. Kakouris ja F. A. Schockweiler,

kohtujurist: M. Darmon,

kohtusekretär: ametnik V. Di Bucci,

arvestades kirjalikke märkusi, mille esitasid:

- põhikohtuasja hageja hr Röfneldt, keda esindas advokaat A. Klinger, Stuttgart,
- põhikohtuasja kostja Bundesversicherungsanstalt für Angestellte, keda esindas T. Herrmann, Leitender Verwaltungsdirektor,
- Euroopa Ühenduste Nõukogu, keda esindas õigustalituse ametnik M. Arpio,

*Kohtumenetluse keel: saksa.

- Euroopa Ühenduste Komisjon, esindaja: õigustalituse ametnik K. Banks, keda abistas B. Schulte Max-Planck-Institut für ausländisches und internationales Sozialrecht'ist,

arvestades kohtuistungil ettekannet,

olles 15. oktoobri 1990. aasta kohtuistungil ära kuulunud suulised märkused, mille esitasid Bundesversicherungsanstalt (esindaja: Holger Möbius, Verwaltungsoberrat), nõukogu (esindajad: õigustalituse ametnik R. Frohn ning M. Arpio) ning komisjon (esindaja B. Schulte),

olles 12. detsembri 1990. aasta kohtuistungil ära kuulunud kohtujuristi ettepaneku,

on teinud järgmise

otsuse

1. Sozialgericht Stuttgart esitas 9. veebruari 1989. aasta määrusega, mis saabus Euroopa Kohtusse sama aasta 18. juulil, EMÜ asutamislepingu artikli 177 alusel eelotsuse küsimuse nõukogu 14. juuni 1971. aasta määruse (EMÜ) nr 1408/71 (sotsiaalkindlustuskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes) (EÜT 1971, L 149, lk 2, EÜT eriväljaanne 05/01, lk 35) ning EMÜ asutamislepingu artikli 48 lõike 2 ja artikli 51 sätete tõlgendamise kohta.

2. See küsimus kerkis esile hr Rönfeldti ja Bundesversicherungsanstalt für Angestellte (liitvabariigi ametnike kindlustusfond) vahelises kohtuvaidluses hr Rönfeldti vanaduspensionini arvutamise üle.

3. Saksamaa Liitvabariigis elav Saksa kodanik hr Rönfeldt tasus 1941. aastast 1957. aastani Saksa vanaduspensionikindlustuse makseid. Seejärel töötas ta 1971. aastani Taanis ning tasus selle aja jooksul Taani sotsiaalkindlustuskeemi makseid. Alates sellest kuupäevast töötas ta Saksamaal ning pidi seega olema kohustuslikult kindlustatud.

4. Kohtutoimikust ilmneb, et Taanis ja Saksamaal ei ole pensioniiga sama kõrge. Taanis on pensioniiga 67 aastat, samas kui Saksamaal on see 65 aastat, millele lisandub võimalus 63aastaselt ennetähtaegselt pensionile minna. Vastavalt Angestelltenversicherungsgesetz'i (ametnike sotsiaalkindlustuskeemi seadus) artiklile 25:

"1) vanaduspensionile lubatakse 63aastaseks saanud kindlustatu tema taotluse peale ..., kui lõike 7 esimeses lauses kirjeldatud ooteperiood on täitunud.

...

7) ... ooteperioodi loetakse täitunuks, kui kindlustatul on täitunud 35aastane, vähemalt 180 kalendrikuu pikkune pensionistaaž ..." [mitteametlik tõlge]

5. Kuna hr Rönfeldt hakkas 63. eluaastale lähenema, astus ta samme, et tal lubataks ennetähtaegselt pensionile minna, nagu Saksa õigus seda lubab. See ei olnud tema puhul siiski võimalik, kuna liitvabariigi ametnike kindlustusfondi väitel saab Taanis tasutud makseid võtta pensioniõiguste arvutamisel Saksamaal arvesse alles siis, kui taotleja on

jõudnud Taani õiguse järgi ette nähtud üldisesse ja seaduslikku pensioniikka ehk saanud 67aastaseks.

6. Hr Rönfeldt kaebas selle otsuse edasi Sozialgericht Stuttgarti, väites, et Saksa pensioni arvutamisel tuleb Taanis täitnud sissemakseperioode arvesse võtta sõltumatult Taani õiguses ette nähtud pensionieast. Selle argumendi kinnituseks tugines ta Saksamaa Liitvabariigi ja Taani Kuningriigi vahelisele sotsiaalkindlustuslepingule, mis sõlmiti 14. augustil 1953, kus sätestati, et Taanis täitunud kindlustusperioode tuleb arvestada mitte ainult ooteperioodi täitumise puhul, vaid ka Saksa vanaduspensionari arvutamisel.

7. Kostjaks olev institutsioon väitis omalt poolt, et Taanis täitunud kindlustusperioode saab arvesse võtta ainult ooteperioodi ning pensioniõiguse tingimuste kindlaksmääramisel. Ta lisas, et hageja ei saa eespool mainitud Saksa-Taani lepingule tugineda, kuna liikmesriikidevahelised lepingud asendati ühenduse sotsiaalkindlustusmäärustega.

8. Oma eelotsusetaotluses väljendab Sozialgericht esmalt kahtlusi liikmesriikide õigusnormide kehtivuse üle ühenduse õiguse seisukohalt, kui nad kehtestavad oma vanadushüvitiste andmiseks eri vanusepiirid.

9. Neid kahtlusi silmas pidades otsustas siseriiklik kohus menetluse peatada, et esitada Euroopa Kohtule järgmine eelotsuse küsimus:

"Kas määruse (EMÜ) nr 1408/71 ja Angestelltenversicherungsgesetz'i (ametnike sotsiaalkindlustuskeemi seadus) artikli 25 sätted koosmõjus on kooskõlas EMÜ asutamislepingu artikli 48 lõikega 2 ja artikliga 51?"

10. Põhikohtuasja faktilised asjaolud, menetluse käik ja Euroopa Kohtule esitatud kirjalikud märkused on ulatuslikumalt esitatud kohtuistungis ettekandes. Need kohtutoimikute materjalid leiavad alljärgnevalt käsitlemist vaid niivõrd, kui võrd see on Euroopa Kohtu arutluskäigu seisukohalt vajalik.

11. Kõigepealt tuleb meenutada, et asutamislepingu artikli 177 järgi ei ole Euroopa Kohtu ülesanne otsustada siseriikliku seaduse sätete kokkusobivuse üle asutamislepinguga. See-eest on Euroopa Kohus pädev andma siseriiklikule kohtule kogu ühenduse õigusest tuleneva tõlgendusmaterjali, mis võimaldavad siseriiklikul kohtul hinnata seda kokkusobivust kohtuasjas, mis tema juures algatati.

12. Mis puutub siseriikliku kohtu väljendatud kahtlusesse siseriiklike erinevaid pensionieapiire kehtestavate õigusnormide kokkusobivuse suhtes ühenduse õigusega, tuleb nentida, et väljakujunenud kohtupraktika kohaselt (vt eriti 15. juuli 1988. aasta otsuse (kohtuasjas 21/87: Bosowitz, EKL 1988, lk 3715) punkti 23) ei sea määrus nr 1408/71 sisse ühist sotsiaalkindlustusskeemi, vaid jätab alles eraldi siseriiklikud skeemid. Nagu Euroopa Kohus on korduvalt täpsustanud (vt eriti 15. jaanuari 1986. aasta otsuse (kohtuasjas 41/84: Pinna, EKL 1986, lk1) punkti 20), jätab artikkel 51 alles erinevused kõigi liikmesriikide sotsiaalkindlustusskeemide vahel, järelikult ka seal töötavate inimeste õiguste vahel. Niisiis ei puuduta asutamislepingu artikkel 51 liikmesriikide sotsiaalkindlustusskeemide sisulisi ja menetluslikke erinevusi.

13. Mis puutub töötajatel teistes liikmesriikides täitunud kindlustusperioodide arvestamisse, on tõsi, et vastavalt Saksamaa Liitvabariigi ja Taani Kuningriigi vahel 14. augustil 1953 sõlmitud sotsiaalkindlustuslepingu artiklitele 16 ja 17 arvestatakse Taanis elanud sakslaste puhul, kellel on Saksamaal täitunud kindlustusperioode, Saksa vanaduspensioni arvutamisel kuni 15 aasta ulatuses ka Taanis viibimise perioode.

14. Eespool viidatud määruse nr 1408/71 artiklist 6 nähtub siiski, et see määrus asendab oma reguleerimisalasse kuuluvate isikute ja küsimuste suhtes ning artiklite 7 ja 8 ja artikli 46 lõike 4 sätteid arvestades ühte või mitut liikmesriiki siduvad sotsiaalkindlustuskonventsioonid. Kuna eespool viidatud Saksa-Taani lepingu sätted ei kuulu määruses esitatud erandite hulka, ei saa neid enam kohaldada hüvitistele, mida makstakse pärast määruse nr 1408/71 jõustumist Taanis. Järelikult on Saksa-Taani lepingu sätted alates 1. aprillist 1973 asendatud eelmainitud määruses sisalduvate ühenduse eeskirjadega.

15. Seega tuleb uurida, kas ja kuidas ühenduse õigus reguleerib Taanis enne, kui määrus nr 1408/71 seal pärast Taani ühinemist Euroopa Ühendustega jõustus, täitunud kindlustusperioodide ning seal tasutud maksete arvessevõtmist vanaduspensioni andmise jaoks teises liikmesriigis.

16. Seoses sellega tuleb kõigepealt meenutada, et vastavalt eespool viidatud määruse nr 1408/71 artikli 94 lõikele 2 võetakse "kõiki käesoleva määruse jõustumisele eelnenud aja jooksul liikmesriigi õigusaktide alusel täitunud kindlustusperioode ja vajaduse korral ka töötamis- või elamisperioode [...] käesoleva määruse kohaste hüvitiste saamise õiguse kindlaksmääramisel arvesse". Sellest järeldub, et põhikohtuasjas käsitletavas küsimuses tuleb Saksamaa pensioniõiguste kindlaksmääramisel võtta arvesse ka kindlustusperioode, mis on täitunud Taani õigusaktide alusel enne, kui eelmainitud määrus Taanis jõustus.

17. Järgmiseks tuleb meenutada, et määruse nr 1408/71 artikkel 45 nõuab, et selle liikmesriigi asutus, kelle õigusaktid seavad hüvitiste saamise õiguse omandamise, säilitamise või ennistamise sõltuvusse kindlustusperioodide täitumisest, võtaks kõigi teiste liikmesriikide õigusaktide alusel täitunud kindlustusperioode arvesse nii, nagu need oleksid täitunud tema poolt kohaldatavate õigusaktide alusel.

18. Pensionisumma arvutamise kohta tuleb siiski lisada, et sama määruse artikkel 46 sätestab seevastu, et iga pädev asutus määrab vastavalt oma kohaldatavatele õigusaktidele kindlaks hüvitise summa, mis vastab selliste õigusaktide kohaselt arvesse võetavate kindlustusperioodide kogukestusele.

19. Järelikult ei sätesta eespool viidatud määrus nr 1408/71, et ühes või mitmes liikmesriigis täitunud sissemakseperioodid tuleks pensionisumma suurendamiseks lisada selles liikmesriigis täitunud sissemakseperioodidele, kus pensioni nõutakse. Seega liidetakse eri liikmesriikides täitunud kindlustusperioodid ainult pensioniõiguse saamiseks.

20. Sellest järeldub niisiis, et erinevalt eespool mainitud Saksa-Taani lepingust ei saa Taanis täitunud kindlustusperioode vastavalt eespool viidatud määrusele nr 1408/71 pensionisumma arvutamisel arvesse võtta, kuna see summa määratakse kindlaks proportsionaalselt Saksa õigusaktide alusel täitunud perioodidega. Neil asjaoludel tuleb

nõustuda, et hageja kaotab sotsiaaltoetused, mida kahe kõnealuse riigi vahel sõlmitud kahepoolne leping talle andis.

21. Sellest vaatenurgast tuleb Sozialgericht Stuttgarti esitatud küsimust mõista nii, et sellega tahetakse teada, kas asutamislepingu artikli 48 lõikega 2 ja artikliga 51 on kooskõlas, kui asjaomased töötajad kaotavad sotsiaalkindlustustagatise, kuna määruse nr 1408/71 jõustumise tagajärjel ei saa liikmesriikide vahel sõlmitud lepinguid kohaldada.

22. Tuleb meenutada, et määruse nr 1408/71 artiklite 6 ja 7 tõlgendamise kohta 7. juunil 1973 tehtud kohtuotsuse (kohtuasjas 32/72: Walder, EKL 1973, lk 599) punktides 6 ja 7 rõhutas Euroopa Kohus, et nendest sätetest on selgelt näha, et liikmesriikide vahel sõlmitud sotsiaalkindlustuskonventsioonide sätete asendamine määrusega on kohustuslik ega luba mingeid erandeid peale nende, mis on määruses selgesõnaliselt nimetatud.

23. Sellegipoolest tuleb uurida, kas selline asendamine, mis seab töötajad nende teatud õiguste osas varasema korraga võrreldes halvemasse olukorda, on kooskõlas töötajate liikumisvabaduse põhimõttega, mida väljendatakse asutamislepingu artiklites 48–51.

24. Selles osas tuleb rõhutada, et määruse nr 1408/71 sätteid, mis kehtestati asutamislepingu artikli 51 alusel, tuleb tõlgendada selle artikli eesmärgi valguses, milleks on võõrtöötajate võimalikult suure liikumisvabaduse võimaldamine - põhimõte, mis on üks ühenduse aluseid.

25 Tegelikult kohustab artikkel 51 nõukogu võtma sotsiaalkindlustuse valdkonnas meetmeid, mis on vajalikud töötajate liikumisvabaduse võimaldamiseks, kindlustades neile kõigi eri riikide õigusaktide kohaselt arvessevõetavate perioodide kokkuliitmise, et omandada ja säilitada õigus saada toetust ja arvutada toetuse suurus.

26. Seoses sellega tuleb meenutada, et Euroopa Kohtu väljakujunenud kohtupraktika kohaselt (vt eriti 24. oktoobri 1975. aasta otsuse (kohtuasjas 24/75: Petroni, EKL 1975 lk 1149) punkti 13, 23. veebruari 1986. aasta otsuse (kohtuasjas 254/84: De Jong, EKL 1986, lk 671) punkti 15 ning 14. detsembri 1989. aasta otsuse (kohtuasjas 168/88: Dammer, EKL 1989, lk 4553) punkti 21), jääb artiklite 48–51 eesmärk saavutamata, kui töötajad peaksid liikumisvabaduse õiguse kasutamise tõttu kaotama neile liikmesriigi õigusaktidega mis tahes juhul tagatud sotsiaalkindlustustagatised. 9. juuli 1980. aasta otsuse (kohtuasjas 807/79: Gravina, EKL 1980, lk 2205) punktis 7 järeldas Euroopa Kohus sellest, et ühenduse õigusnormide kohaldamine ei tohi kaasa tuua ühe liikmesriigi õigusaktide alusel antavate hüvitiste vähenemist.

27. Selles kohtupraktikas tuleb ühe liikmesriigi õigusaktide alusel antavate hüvitiste all mõista nii pelgalt siseriiklike seadusandjate kehtestatud siseriikliku õiguse järgi ette nähtud hüvitisi kui ka hüvitisi, mis tulenevad kahe või enama liikmesriigi vahel kehtivate ning nende siseriiklikku õigusesse lõimitud rahvusvaheliste sotsiaalkindlustuslepingute sätetest, mis seavad asjaomase töötaja soodsamasse olukorda kui ühenduse õigusnormidest tulenev olukord.

28. Eespool mainitud kohtupraktikast erinev tõlgendus, kus ei võetaks arvesse liikmesriikide vahel sõlmitud lepingute sätteid, mis toovad töötajatele kaasa suuremaid toetusi kui ühenduse õigusnormidest tulenevad toetused, põhjustaks artikli 51 eesmärkide

ulatuse tõsist piiramist, kuna töötaja satuks oma liikumisvabaduse õigust kasutades halvemasse olukorda kui ilma seda õigust kasutamata.

29. Eelnevatest kaalutlustest järeldub, et eelotsuse küsimusele tuleb vastata, et asutamislepingu artikli 48 lõiget 2 ning artiklit 51 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus, kui asjaomased töötajad kaotavad sotsiaalkindlustustagatise, kuna nõukogu määruse nr 1408/71 jõustumise tagajärjel ei saa kahe või enama liikmesriigi vahel sõlmitud ning nende siseriiklikku õigusesse lõimitud lepinguid kohaldada.

Kohtukulud

30. Euroopa Kohtule märkusi esitanud Euroopa Ühenduste Nõukogu ja Euroopa Ühenduste Komisjoni kohtukulud ei hüvitata. Et põhikohtuasja poolte jaoks on käesolev menetlus siseriiklikus kohtus poolelioleva asja üks staadium, otsustab kohtukulude jaotuse see kohus.

Esitatud põhjendustest lähtudes

EUROOPA KOHUS (kuues koda),

vastates Sozialgericht Stuttgarti 9. veebruari 1989. aasta määrusega esitatud küsimusele, otsustab:

Asutamislepingu artikli 48 lõiget 2 ning artiklit 51 tuleb tõlgendada nii, et nendega on vastuolus, kui asjaomased töötajad kaotavad sotsiaalkindlustustagatise, kuna nõukogu määruse (EMÜ) nr 1408/71 (sotsiaalkindlustusskeemide kohaldamise kohta ühenduse piires liikuvate töötajate ja nende pereliikmete suhtes) jõustumise tagajärjel ei saa kahe või enama liikmesriigi vahel sõlmitud ning nende siseriiklikku õigusesse lõimitud lepinguid kohaldada.

Mancini

O'Higgins

Díez de Velasco

Kakouris

Schockweiler

Kuulutatud avalikul kohtuistungil 7. veebruaril 1991. aastal Luxembourgis.

Kohtusekretär

Kuuenda koja esimees

J. G. Giraud

G. F. Mancini